

Maria Cristina Carile

**Carske ikone u kasnoj antici i Bizantu
ikonička slika vladara između prikaza i prisutnosti**

U kasnoj antici i Bizantu carski je prikaz bio obilježen snažnim ikoničkim značenjem koje je utjecalo na promatračevo neposredno prepoznavanje vladara i njegova vladarskog statusa na prikazima. Pri prepoznavanju vladarskog prikaza najveći su značaj imale insignije. Iako su se one vremenom mijenjale, njihovo ponavljanje u različitim prikazima i u različitim medijima čini ih najsnažnijim ikoničkim atributima carskog prikaza. Iako se u semiotici riječ "ikoničnost" vezuje ponajprije uz pisanu komunikaciju, ona je možda najsnažnija odlika carskog prikaza. Zapravo, riječ naznačuje da se forma prikaza (u ovom slučaju, ikonografija scene i atributi carskog lika) i njezino značenje (slika vladara, vlasti) podudaraju. Drugim riječima, svaki prikaz vladara nalikuje njemu samom budući da prikazuje ljudski lik s elementima koji ukazuju na njegovu moć (insignije). U tom smislu, imperijalni prikaz može biti definiran kao ikona - čak i u suvremenom shvaćanju te riječi - ali je istovremeno i simbol države. Osim toga, u historiografskom diskursu o teoriji ikona stručnjaci su definirali prikaz vladara kao posebnu vrstu ikone koja predstavlja čovjeka, a ne sveca. Međutim, Bizantinci su carski prikaz očito doživljavali kao ikonu, stoga što sadržava osnovni pojam usporedbe u razvoju teologije ikona. Nadalje, u carskom je portretu prikaz vladara označavao prisutnost vlasti, s obzirom da je vladar simbol države. Stoga se imperijalni prikaz može smatrati posebnom vrstom ikone koja ima snažnu moć: legitimizaciju kroz autoritet vladara, koja je također bila prisutna u njegovom prikazu. Njezina sveprisutnost dala je naslutiti da je vlast, ako ne vladar osobno, bila prisutna svugdje u carstvu, čak i kada je vladar bio odsutan u određenom trenutku ili mjestu. Utoliko, ona sadrži glavne osobine svetih ikona koje čine prikazanog sveca prisutnim kroz njegovu sliku, ali na simboličan način: vlast čini *prisutnom* kroz *prikaz* vladara.